

הגאון

הגאון

הגאון רבי משה שפירא שליט"א

הגאון

נר לנשמתו הגדולה של ר' אברהם זצ"ל, ידיד אהוב ובלתי נשכח, נפש עדינה ורגישה הקולטת דקויות חשה בהם ובוחנת אותם בעין חדה של למדן גדול, שבכל עת הי' מוכן ומזומן לחזור לתלמודו בכל כוחות נפשו שתמיד היו במוחין דגדלות. והנני מאותם שלזכרו תאות נפשם.

הגאון

בענין הוספה על ד"ת דפורים וחנוכה

מגילה י"ד. ת"ר מח' נביאים וז' נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה מאי דרוש וכו'. וברש"י וא"ת נר חנוכה כבר פסקו הנביאים אבל בימי מרדכי היו חגי זכרי' ומלאכי עכ"ל.

הגאון

וביאור ד' רש"י בקושיתו דכל תק"ח הויין גדר וסייג ומשמרת לד"ת ובחנוכה נקבעה מצוה חדשה לדורות דומיא דמקרא מגילה, ולא ס"ל לחלק בין מצוה שנאמרה ברוה"ק ונתקבלה בנבואה או שנתקנה ע"י בי"ד תרוייהו הויין הוספה על ד"ת, וכ"ה להדיא דעת הראב"ד בפ"ב ממרים ה"ט עייש"ה. ודעת הרמב"ם שם שאם לא קבעו שהוא מן התורה ליכא ב"ת וכן אם בא נביא וצוה בשם ה' הויא נמי הוספה כמבואר בפ"ט יסוה"ת ה"א עיי"ש. ועיין בדברי הרמב"ם בין שני מניני המצוות בהקדמת היד"ו ועל מה הזהירה תורה לא תוסיף ולא תגרע שלא יהי' נביא רשאי לחדש דבר ולומר שהקב"ה צוהו במצוה זו להוסיפה למצוות התורה וכו' אבל אם הוסיפו ב"ד עם נביא וכו' מצוה דרך תקנה וכו' אין זו תוספת שהרי לא אמרו שהקב"ה צוה וכו' ואילו אמרו כן היו מוסיפין על התורה אלא כך אנו אומרים שהנביאים עם ב"ד תקנו וצוו לקרות המגילה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה וכו' כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע וכו' שאמת מה שהבטיחנו בתורה כי מי גוי גדול וגו' עכ"ל. וזה צ"ל לדעת הראב"ד אף על חנוכה. אמנם דברי רש"י הרי להדיא אינן כן ולזה כתב דחנוכה אינה הוספה משום שכבר לא היו נביאים וזה תימא וצע"ג מה מוסיפה המצאותם של נביאים בעולם לענין זה.

והנה לדברי הרמב"ם הנ"ל תמוה הרי בגמ' להדיא שנינו דמקרא מגילה הוי הוספה והיו צריכים למדרש ק"ו למצוא מקור מה"ת, ובירושלמי הובא ברמב"ן עה"ת פ' ואתחנן עה"פ לא תוסיפו שמונים וחמשה זקנים ומהם כמה נביאים היו

מצטערים על הדבר הזה אמרו כתיב אלה המצוות וכו' ואין נביא אחר עתיד לחדש דבר לכם ומרדכי ואסתר רוצים לחדש לנו דבר וכו' הרי שהיתה המצוה הזאת אסורה להם א"כ היא בכלל לא תוסיף עליו, עכ"ל הרמב"ן. וד' הרמב"ם צע"ג.

ונראה בזה דהנה עיין ברמב"ן בשורש שני (עמ' צ' בהוצאת רש"פ) ז"ל וכבר אמרו מ"ח נביאים וז' נביאות וכו' לא פחתו ולא הותירו ע"מ שכתוב בתורה אפי' אות א' חוץ ממקרא מגילה וכו' למדו אותנו בזה כי כל התקנות והגזרות אינם תוספת אבל הן גדר וסייג לתורה אבל מקרא מגילה היא תוספת לפי שנכתבה בתורה והוקבעה חובה לדורות אלא שסמכו על חיובה בק"ו הזה ועל כתיבתה מן הרמז שמצאו כתוב זאת וגו' עכ"ל. ומבואר בדבריו דעצם הכתיבה בתורה חשיבא הוספה מלבד הוספת המצוה והחיוב, וכפי הנראה נלמד מדכתיב לא בשמים היא דהתורה נתקבלה ואין לנו דברי תורה נוספים, וזה מלבד דין אלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה שזו הוספה על מצוות התורה, אבל הכתיבה בתורה של ד"ת הכוללים חיוב מחודש הוי זה גם הוספה על עצם התורה ולא דמי לכל נביאים וכתובים דליכא בהו מידי דלא רמיזא באורייתא.

ונראה דזוהי גם כונת הרמב"ם בפ"ב ה"ט מממרים הנ"ל שאם יאמרו ב"ד דבשר עוף בחלב אסור מה"ת הויא הוספה אין זו הוספת מצוה שהרי כבר נצטוינו בה, ולא משמע דההוספה היא רק בגלל תוספת העונש, ולשון הרמב"ם שם "מה הוא זה שהזהירה תורה לא תוסיף עליו וגו' שלא להוסיף על דברי תורה ולא לגרוע מהן ולקבוע הדבר לעולם שהוא מן התורה" וכו' עכ"ל, דהיינו עצם הקביעה שד"ז מן התורה הויא הוספה, ואפשר דלדעת הרמב"ם רק על זה נצטערו הזקנים על כתיבת מצות קריאת מגילה בתורה, [וידועים ד' הטו"א דהויא מצוה מדברי קבלה וספיקא לחומרא ואינה כשאר דברי סופרים], ועיי"ש בדברי הרמב"ן בשורש ב' לפני דבריו שהובאו לעיל שכתב ונלמד מזה כי פסוקי הנביאים להם עליהם השלום תורה הם דורשים אותם ולומדים מהם ועושים מהם ג"כ אסמכתות עכ"ל. ובהך ק"ו הוי שפיר רמז גם לכתיבת המגילה בתורה דבלא"ה לא חשיבא שירה שאינה אלא מתורה נביאים וכתובים. ומש"כ הרמב"ן דסמכו על כתיבתה מן הרמז שמצאו כתוב זאת זכרון בספר, הנה בגמ' לא אמרו דרמז זה בא להתיר איסור ההוספה שבכתיבה, ואפשר שאין די ברמז זה להתיר איסור הוספה שאינו אלא שניתן ליכתב מעשה עמלק אבל לא קאי כלל על איסור הוספה, וגם דאיכא למ"ד התם דלא ניתן ליכתב אלא בתורה ובנביאים עיי"ש.

והנה נראה דמקור דברי רש"י הוא מלשון הבריייתא אלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, ולשון אינו רשאי תמוה שהרי באומר נבואה בשם ה' להוסיף נהרג כנביא שקר כמבואר ברמב"ם פ"ט יסוה"ת, והו"ל למימר שאין נביא

אוצר החכמה

מתנבא לחדש דבר מעתה, וחזינן דאיירי בנביא הבא לחדש דין שלא בנבואה וע"ז אמרו דאינו רשאי כלומר דנאסר לנביא מה דמותר לחכם, והן הן דברי רש"י, אלא דצ"ע טעמא מאי.

אוצר החכמה

ונראה בזה בהקדם מש"כ רבנו בלשוא"ח ספר הכללים כלל ב' ענף ג' אות ט' שהקשה שם קושיא גדולה על ההתפעלות מכל הניסים הגדולים שנעשו ונכתבו בתורה שבכתב וכולם נעשו ע"י חכמי תושבע"פ בנקל ובלא עסק גדול, כגון החיאת המתים ע"י אליהו ואלישע, ואמרו בע"ז י': ידענא דזוטא דאית בכו מחי מתים וכמה מעשי תחית המתים מצינו בש"ס ע"י אמוראים, וכן הנס דחמו"ע בכבשן האש, ואמרו בב"מ פ"ה דר' זירא בדק נפשי' בתנורא כל תלתין יומין, וכן מר עוקבא ואשתו כתובות ס"ז ועוד כהנה רבים, והוא תמוה. וגילה שם רבנו ענין נפלא והביא מהיכלות דר"י כה"ג דכך גזרה חכמתו ית' לגלות לאבותינו בוני בית שני ומשם נאילך לכל חכמי תושבע"פ מה שלא נתגלה מעולם, וז"ל ההיכלות בתי גנזי ובתי אוצרותי אין כל דבר חסר מכם אמרו משאלותיכם וינתן לכם וכו' להם גנוז מימות עולם ומימי בראשית להם מתוקן ולא עלתה על לבי ליתנו לכל הדורות אשר מימות משה ועד עכשיו, לדור זה הי' שמור להשתמש בו עד סוף כל הדורות, עכ"ל היכלות, ובכלל זה מה שאמרו במדרש במד"ר חקת פ' י"ט דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחבריו, ועיי"ש בכל מה שנתבאר בס' הכללים שם דברים נפלאים.

אוצר החכמה

ובאמת שיש עוד להתבונן בזה ואותה קושי' יש להוסיף בה קושי, דהנה מפורש ברמב"ם ריש פ"י מיסוה"ת דנביא העושה אותות כאותות אליהו ואלישע הרי זה אות על היותו נביא, והרי לפנינו בש"ס שנעשו אותות אלו ע"י מי שאינם נביאים ואיך הוי זה אות על נביא.

והבאור בזה וזה בכלל דבריו ז"ל שם דכל הגלוי הנפלא הזה לא הי' אלא בבית שני שלא היתה בו נבואה וזה אחד מהדברים שחסרו בבית שני כמפורש בספ"ק דיומא, וזה בכלל מה שאמרו בב"ב י"ב. מיום שחרב ביהמ"ק וכו' ניטלה נבואה מן הנביאים ומן החכמים לא ניטלה וחכם עדיף מנביא עיי"ש. והנה תנן ונביאים מסרוה לאנכנה"ג, וכ"ז שהיתה התורה ביד נביאים הי' זה המשך מעמד הר סיני כמפורש בקרא דפ' שופטים וע"ז נאמר בקרא סוף ספר ויקרא אלה המצוות אשר צוה ה' את משה אל בני בהר סיני ודרשו ע"ז בתו"כ אלה המצוות אין נביא רשאי לחדש עוד דבר מעתה, אבל בזמן בית שני כאשר אין עוד נביא ופסקה נבואה מישראל והנביאים מסרו התורה לאנשי כנה"ג נמסר כוחם של נביאים לשנות הטבע לחכמים וכל מי שנמסרה התורה בידו נמסרה הבריאה בידו להטותה כפי דעתו, וכשהיתה התורה ביד הנביאים יכלו רק נביאים לעשות אותות ומופתים

כאליהו ואלישע, ואז נתגלו כל אותם גלויים נפלאים שלא נתגלו מעולם ואף לא למשה כמפורש בהיכלות שם, וכל זה נתגלה ע"י גילוי שכינה נורא כדאי' שם בהיכלות פכ"ט אמר ר"ע וכו' לא קבלו עליהם אבותינו לשום אבן בהיכל עד שכפו מלכו של עולם ולכל משרתיו נזקקו לו וגלה להם רז של תורה איך יעשוהו ואיך ישמשו (עיי"ש בס' הכללים מה שפירש בזה) מיד הופיע רוח הקדש ממבוי הגדול אשר בבית ה', עכ"ל, ונמצא כי מאז שפסקו נביאים והתורה ביד אנכה"ג והחכמים שבאו אחריהם ליכא תו למימר לא בשמים היא ולא מתגלה תורה יותר מן השמים ומהאי טעמא אין להוסיף תורה על מה שכבר נתגלה, שכל תורת החכמים מזמן בית שני הם גלויים נוספים מן השמים שלא נתגלו עד אז וכמש"נ, והן הן דברי רש"י דבימי מרדכי שהיו נביאים אין להוסיף ד"ת בלי למצא לזה מקור בתורה שנתנה בסיני, אבל בחנוכה דכבר פסקו הנביאים יש ביד החכמים לקבוע מועד מכח ד"ת שנתגלו להם מן השמים בגילוי דבית שני וכמו שנתבאר.

אוצר החכמה

1134567

הדפסה ברזולוציה מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התוכן

חנוכת אברהם לזכר רבי אברהם רביץ עמוד מס': 32 הודפס ע"י אוצר החכמה